

**KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL KABULLERİNİ ARTIRMAYA
YÖNELİK SINIF ARKADAŞLARINA SUNULAN YARATICI DRAMA
YÖNTEMİNİN ETKİLİLİĞİNİN İNCELENMESİ**

**INVESTIGATION OF THE EFFECTIVENESS OF THE CREATIVE DRAMA
METHOD OFFERED TO THE CLASSROOM FRIENDS FOR INCREASING THE
SOCIAL ACCEPTANCE OF INCLUSIVE STUDENTS**

Prof. Dr. Hakan SARI¹
Arş. Gör. Emine SEÇİL KARAMUKLU²

Öz

Özel gereksinimli veya çeşitli alanlarda yetersizliği olan çocukların hayata atılmalarında, günlük hayatın bir parçası olarak kendilerini bir yere ait hissetmelerinde dolayısıyla sosyal kabullerinin sağlanmasında akran desteğinin önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir. Bu araştırma; kaynaştırma öğrencilerinin sosyal kabullerini artırmaya yönelik sınıf arkadaşlarına sunulan yaratıcı drama yönteminin etkililiğinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma ön-test ve son-test kontrol gruplu deneysel bir çalışmadır. Araştırma 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Sivas iline bağlı bir ilkokulda üçüncü sınıfta öğrenim görmekte olan toplam 28 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Ön-test son-test kontrol gruplu olarak gerçekleştirilen bu çalışmanın bağımsız değişkeni, normal gelişim gösteren öğrencilerle yürütölen yaratıcı drama etkinlikleridir. Araştırmanın bağımlı değişkeni ise, normal gelişim gösteren öğrencilerin özel gereksinimli bireyleri sosyal kabul düzeyleridir. Araştırmada veri toplama aracı olarak

¹ Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkiye, Özel Eğitim Bölümü e-mail: hakansari@gmail.com Orcid: 0000-0003-4528-8936

² Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Türkiye, Özel Eğitim Bölümü, e-mail: emine.secil58@gmail.com Orcid: 0000-0002-6010-8406

**Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Kabullerini Artırmaya Yönelik Sınıf Arkadaşlarına Sunulan
Yaratıcı Drama Yönteminin Etkililiğinin İncelenmesi, Prof. Dr. Hakan SARI, Arş. Gör. Emine Seçil
KARAMUKLU**

araştırmacılar tarafından geliştirilen öğrenci bilgi formu ve öğretmen bilgi formu kullanılmıştır. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilere Siperstein (1980) tarafından geliştirilen ve Civelek (1990) tarafından Türkçeye uyarlanan ‘‘Sosyal Kabul Ölçeğİ’’ (SKÖ) uygulanmıştır. Sosyal Kabul Ölçeğİ’nin, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Ali Hikmet Civelek (1990) tarafından yapılmıştır. Araştırma için ön-test ve son-test puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemeyi gerektirmesi nedeniyle, tek yönlü varyans analizi, SPSS paket programından yararlanılarak elde edilmiştir.

Araştırmaya ilişkin; kaynaştırma öğrencisi bulunan okullarda görev yapan sınıf ve branş öğretmenlerinin yaratıcı drama etkinliklerine yönelik yeterli bilgiye sahip olmadığı, kaynaştırma öğrencilerinin sosyal farkındalık düzeylerini artırmak amacıyla sınıf arkadaşlarına sunulan yaratıcı drama etkinliklerinin kaynaştırma öğrencilerinin sosyal gelişimi açısından sürece olumlu katkı sağladığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

***Anahtar Sözcükler:** özel eğitim, özel gereksinimli çocuklar, bütünleştirme, kaynaştırma, sosyal kabul, yaratıcı drama etkinlikleri, nicel araştırma, ön-test son-test uygulaması*

Abstract

It is known that peer support has an important place in the emergence of children with special needs or inadequacies in various fields, in their feeling of belonging somewhere as a part of daily life, and thus in ensuring their social acceptance. This study was conducted to examine the effectiveness of the creative drama method offered to classmates to increase the social acceptance of inclusive students. The research is an experimental study with pre-test and post-test control group. The research was carried out with a total of 28 students studying in the third grade in a primary school in the province of Sivas in the 2019-2020 academic year. The independent variable of this study, which was carried out with a pre-test post-test control group, is the creative drama activities carried out with students with normal development. The dependent variable of the study is the social acceptance levels of individuals with special needs of students with normal development. In the research, student information form and teacher information form developed by the researchers were used as data collection tools. The ‘‘Social Acceptance Scale’’ developed by Siperstein (1980) and adapted into Turkish by Civelek (1990) was applied to the students in the experimental and control groups. The

**Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Kabullerini Artırmaya Yönelik Sınıf Arkadaşlarına Sunulan
Yaratıcı Drama Yönteminin Etkililiğinin İncelenmesi, Prof. Dr. Hakan SARI, Arş. Gör. Emine Seçil
KARAMUKLU**

validity and reliability studies of the Social Acceptance Scale were carried out by Ali Hikmet Civelek (1990). One-way analysis of variance was obtained by using the SPSS package program because it requires determining whether the difference between the pre-test and post-test mean scores for the research is significant.

Regarding the research; it has been concluded that the classroom and branch teachers working in schools with inclusive students do not have enough knowledge about creative drama activities, and the creative drama activities offered to their classmates in order to increase the social awareness of inclusive students make a positive contribution to the process in terms of social development of inclusive students.

***Keywords:** special education, children with special needs, integration, inclusion, social acceptance, creative drama activities, quantitative research, pretest-posttest application*

I. GİRİŞ

Her aile çocuğunun akıllı, hemen kavrayan ve çok yetenekli bir birey olmasını ister. Fakat her çocuk dünyaya yetenekli ve kabiliyetli olarak gelemez. Her çocuğun öğrenme kabiliyeti ve yeterliliği farklı düzeydedir. Kimi çocuk bir seferde anlar, kimi defalarca tekrardan sonra. Bu gibi durumlarda görev önce aileye sonra da okuldaki öğretmene düşmektedir (Batu, 2000). Özel gereksinimli ve yetersizliği olan çocukların benlik saygısı ve kendine güven duygularının gelişimi açısından akranlarıyla birlikte hayata hazırlanabilmeleri oldukça önemlidir (Sucuoğlu, 2015). Her çocuk bedensel, duygusal ve zihinsel yönden diğerinden farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar belli sınırlar içerisinde olduğunda, öğrenciler genel eğitim hizmetlerinden yararlanabilmektedirler. Ancak farklılıkların daha büyük olduğu çocuklarda, genel eğitim hizmetleri yetersiz kalmakta ve özel eğitim hizmetleri gerekli olmaktadır (Kırcaali-İftar, 1998).

Özel gereksinimli veya yetersizliği olan öğrenciler toplumun bir ferdi olarak geleceğe hazırlanırken yaşlılarından izole edilmeden günlük yaşama uyum ve sahip olduğu yetenekleri açığa çıkarmaya yönelik sosyal, eğitimsel ve fiziksel anlamda desteklenmektedir (Arslan ve Kılıç, 2016). Özel eğitim, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri, bu bireylerin tüm gelişim aşamalarındaki özellikleri ile akademik disiplin

**Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Kabullerini Artırmaya Yönelik Sınıf Arkadaşlarına Sunulan
Yaratıcı Drama Yönteminin Etkililiğinin İncelenmesi, Prof. Dr. Hakan SARI, Arş. Gör. Emine Seçil
KARAMUKLU**

alanlarındaki yeterliliklerine dayalı olarak uygun ortamlarda sürdürölen eğitime denir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2006; 573 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname, 1997). Özel gereksinimli öğrencinin özellikleri değıştikçe, onlara kazandırılacak bilgi beceri ve davranışların özellikleri ve öncelikleri de değışmektedir. Bu nedenle özel gereksinimli öğrencilerin her bir grubuna yönelik farklı özel eğitim ortamlarının düzenlenmesine gereksinim vardır (Şahbaz, 2007). Özel gereksinimli bireyler yetersizlik türlerine göre kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları ile ölkemizde eğitim faaliyetlerini sürdürmektedirler. Kaynaştırmada öğrencilerin normal gelişim gösteren akranlarıyla aynı sınıfta eğitim almaları ve aynı materyalleri kullanarak öğrenmeleri (Sarı ve Pürsün, 2016) ilkesi esas alınmakla birlikte bu uygulamanın amacı her iki gruptaki çocukların birbirleriyle olan etkileşimleri sonucunda yaşamla ilgili bazı becerileri geliştirmeleridir (Metin, 2015). Bu nedenlerden dolayı kaynaştırma uygulamasının en temel amacı yetersizliği olan çocukların akranlarıyla bir arada olmalarının, onlar tarafından kabul edilmelerinin, iki tarafın arkadaşlık ilişkilerinin ve etkileşimlerinin geliştirilmesinin sağlanmasıdır (Kabasakal, Girli, Okun, Çelik ve Vardarlı, 2008). Kaynaştırma öğrencisine yönelik sosyal uyum problemlerinin önüne geçilmesinde etkin ve uygulanabilir bir yöntem olarak, akranlarla birlikte yapılan müdahalelerin önem kazandığı bilinmektedir (Sucuoğlu ve Kargın, 2006). Öğrencilerde sosyal beceri kazanımı, başkalarını anlama, arkadaşlık kurma ve akran etkileşimini artırma gibi başlıklar altında uyum ve kabulü artırıcı faaliyetler uygulanabilmektedir. Bu faaliyetler sınıftaki tüm bireylere ödev yapma fırsatı sunduğu için yeni davranışlar geliştirmede etkilidir (Türk, Buğa, Çekiç ve Hamamcı, 2017).

Kaynaştırma Öğrencisi ve Sosyal Kabulüne İlişkin Kavramsal Çerçeve: Kaynaştırma uygulamalarına katılan özel gereksinimli öğrencilerin akranları tarafından sosyal kabul görmeleri, onların kendilerini kabul etmelerine, değerli ve yeterli görmelerine katkıda bulunmaktadır (Aktaş ve Küçüker, 2002). Yetersizlikten etkilenmemiş bireylerin, yetersizlikten etkilenmiş bireylere yönelik tutumlarının olumlu olması ve onları diğeri insanlar gibi görmeleri, sosyal kabul anlamına gelmektedir (Özyürek, 2006). Sosyal davranışlar çevreyle etkileşime girerek öğrenilen davranışlardır. Okul çağındaki çocukların zamanının önemli bir bölümü okulda geçmektedir. Bu nedenle kaynaştırma öğrencilerinin sınıf toplumu içerisinde çevresiyle birlikte değerlendirildiği, tüm sınıf toplumunun bilişsel, duygusal ve davranışsal olarak desteklendiği okul ortamlarının sunulması önemlidir (Diken ve Sucuoğlu, 2015). Okullarda özel gereksinimli öğrencilere yönelik akran tutumunun genelde olumlu yönde olduğu ancak bazı durumlarda özel gereksinimli öğrencileri tercih etmeme, belirli

**Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Kabullerini Artırmaya Yönelik Sınıf Arkadaşlarına Sunulan
Yaratıcı Drama Yönteminin Etkililiğinin İncelenmesi, Prof. Dr. Hakan SARI, Arş. Gör. Emine Seçil
KARAMUKLU**

engel gruplarına sahip öğrencilerin farklı okullarda öğrenim görmelerini düşünme gibi olumsuz tutumlar olduğu belirtilmektedir (Orel ve Zerey, 2015). Özel gereksinimli öğrencilerin normal gelişim gösteren öğrencilerden soyutlanmaları ve ayrıştırılmaları, onların gerek zihinsel, gerek duygusal ve gerekse sosyal gelişimlerini sekteye uğratabilecek kadar olumsuz anlamda etkileyebilmektedir.

Sucuoğlu (2006)'na göre kaynaştırma uygulamalarına katılan özel gereksinimli öğrencilerin sosyal kabullerini etkileyen faktörler arasında; özel gereksinimli öğrencinin özellikleri (engelin görülebilirliği, özel gereksinimli bireyin akademik başarısı, özel gereksinimli bireyin davranışları, özel gereksinimli bireyin sosyal becerileri) ile özel gereksinimli öğrenciye yönelik tutumlar (akran tutumları, öğretmen tutumları) olmak üzere iki bölümde incelenmektedir. Özel gereksinimli öğrencilerin sahip olduğu problem davranışlar, öğretmenleri ve akranları tarafından çocuğun engeline atfedilmekte, öğretmenler ve normal gelişim gösteren öğrenciler genellikle özel gereksinimli bireylerin yetersizliklerine odaklanmakta, çocuğun yeterliliklerini ve birçok olumlu özelliğini göz ardı ederek çocuktan uzak durmayı tercih etmektedirler (Sucuoğlu, 2006). Bu durum da çocuğun sosyal kabulünü etkilemektedir. Normal akranlar, eğitim ve öğretimin başarıya ulaşmasında çok büyük rol oynarlar. Çünkü bu öğrenciler her şeyi derste öğrenemezler, bir kısım şeyleri akranları ile konuşurken veya oyun oynarken öğrenirler. Kaynaştırmanın başarılı olması için bu oyun ve diyalog sürecinin sağlam olması çok önemlidir. Başarılı bir kaynaştırma eğitimi için sınıfta bulunan akran öğrencilere, bu öğrenciler hakkında bilgiler verilip, onların da oyunlara aktif olarak katılması ve arkadaşlarıyla iletişim halinde olması sağlanmalıdır. Bu köprüyü kurmak ise öğretmenin görevidir. Aksi halde eğitimin başarıya ulaşması beklenemez (Turhan, 2007). Öte yandan, özel gereksinimli öğrenciler bireyselleştirilmiş eğitim programları aracılığı ile kapasite ve öğrenme hızına uygun eğitim almalarının yanı sıra özelliklerine uygun eğitsel, sosyal ve fiziksel ortamlar düzenlendiği için uyum, başarı ve kendilerine güven kazanmaları kolaylaşmaktadır (Çevik ve Göksu, 2004).

Buna ek olarak, özel gereksinimli öğrencilerin hiçbir düzenleme yapılmadan kaynaştırma sınıflarına yerleştirilmesi ile fiziksel kaynaşma sağlanabilmektedir. Ancak bu durum, normal gelişim gösteren öğrencilerle, özel gereksinimli öğrenciler arasında sosyal kaynaşmanın olacağı ve özel gereksinimli öğrencilerin akranları tarafından sosyal kabul göreceği anlamına ne yazık ki gelmemektedir (Şahbaz, 2003). Bu sebeple kaynaştırma

**Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Kabullerini Artırmaya Yönelik Sınıf Arkadaşlarına Sunulan
Yaratıcı Drama Yönteminin Etkililiğinin İncelenmesi, Prof. Dr. Hakan SARI, Arş. Gör. Emine Seçil
KARAMUKLU**

uygulamasına katılan öğrencilerin içinde buldukları sınıf atmosferinde kendilerinin de o sınıfın bir bireyi olduğunu düşünmeleri ve o yönde hissetmeleri ayrıca sosyal ve akademik anlamda yeterince desteklenmeleri gerekmektedir. Sosyal kabul bir tutum olduğuna göre, yetersizlikten etkilenmiş bireylerin sosyal kabulünü artırmak, yetersizlikten etkilenmemiş bireyleri, yetersizlikten etkilenmiş bireyler hakkında bilgilendirmeyi ve yetersizlikten etkilenmiş bireylerle etkileşimde bulunmalarını sağlamayı gerektirmektedir (Özyürek, 2006).

Kaynaştırma Eğitiminin Normal Gelişim Gösteren Çocuğa Yararları: Kaynaştırma eğitiminin özel gereksinimli çocuklara çeşitli yararları olduğu gibi normal gelişim gösteren çocuklara da çok farklı boyutlarda yararları olduğu bilinmektedir. Kaynaştırma eğitimi ile normal gelişim gösteren çocuklar kendilerinden farklı olan çocuklar hakkında olumlu bilgiler edinmektedir (Kırcaali-İftar, 1998). Kaynaştırma eğitiminden geçen bireylerin, diğer bireylere göre daha sosyal, medeni, sorumluluk sahibi, olgun ve kendini bilen bireyler olduğu görülmüştür. Bu öğrenciler arkadaşlarının becerilerini tanıdıkları için kendilerine uygun hobileri seçerler. Bu nedenden dolayı da çevresindeki sanatsal objeleri keşfeder, resme ve müziğe karşı daha fazla ilgi duyarlar. Yeni bir şeyler öğrenmek ve üretmek kendine olan saygısıyla beraber güvenlerini de artırır. Bununla beraber başarı ve başarısızlığın ne olduğunu da öğrenirler (Şahin, 2010).

Özel Gereksinimli ve Normal Gelişim Gösteren Çocuklar ve Yaratıcı Drama Eğitimi: Yaratıcı drama, doğaçlama, rol oynama, tiyatro ya da drama tekniklerinden yararlanılarak, bir grup çalışma içinde, bireylerin bir yaşantıyı, bir olayı, bir fikri, bir eğitim ünitesini, kimi zaman da soyut kavramı ya da davranışı, eski bilişsel örüntülerin yeniden düzenlenmesi yoluyla gözlem, deneyim, duygu ve yaşantıların gözden geçirildiği “oyunsu” süreçlerde anlamlandırması ve canlandırmasıdır (San, 1996). Çocukların yaşına, içinde bulunulan koşullara ve liderin hedeflerine göre eğitimde yaratıcı dramayı kullanma amaçları değişmektedir. Bunun dışında eğitimde dramayı kullanırken yaş, koşullar ve hedeften etkilenmeyen amaçlar da bulunmaktadır. Yaratıcı drama; duyguların sağlıklı şekilde dışa yansıtılmasını sağlamak, çocuğun yaratıcı hayal gücünü geliştirmek, bağımsız düşünebilme ve ifade etme fırsatı vermek, sosyal farkındalığını ve işbirliği kurma bilincini geliştirmeyi hedeflemektedir (Sağlam, 2004). Normal gelişim gösteren çocuklarla aynı gelişimsel süreçleri izleyen özel gereksinimli çocukların eğitiminde de dramanın kullanılması ve bu yolla başta sosyal gelişim olmak üzere gelişimsel olarak desteklenmeleri önemlidir. Engeli her ne olursa

**Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Kabullerini Artırmaya Yönelik Sınıf Arkadaşlarına Sunulan
Yaratıcı Drama Yönteminin Etkililiğinin İncelenmesi, Prof. Dr. Hakan SARI, Arş. Gör. Emine Seçil
KARAMUKLU**

olsun özel gereksinimli çocukların eğitiminin bir diğeryer parçası da oyundur ve oyun drama ile iç içedir. Oyun yoluyla çocuk kendini ifade edebilme ve iletişim kurma fırsatını elde etmektedir (Bayhan ve Yükselen, 2007).

Yaratıcı drama etkinlikleri sırasında çocukların sosyal gelişimlerinin ve becerilerinin gelişebileceğı son yıllarda özel gereksinimli çocukların normal yaşlılarıyla kaynaştırma programı içine alınmaları önerilmektedir (Anderson ve Krakaur, 2013). Diğeryer açıdan özel gereksinimli çocuklarla normal gelişim gösteren çocukların birbirleriyle etkileşim içine girmelerini kolaylaştırmak açısından değışik eğitim modelleri denenmektedir. Bu yöntemlerden biri de yaratıcı drama eğitim programına dayalı sosyal beceri eğitim programlarıdır. Yaratıcı drama yönteminin grup çalışmasına, yaparak ve yaşayarak öğrenmeye, bedensel ve sözlü ifadeye olanak vermesi ve sosyal beceri eğitiminde kullanılan teknikleri kapsamaması nedeniyle özel gereksinimli çocukların sosyal beceri eğitiminin tüm alt becerileri için uygun bir yöntem olduğı düşünölmektedir (Adıgüzel, 2012). Sosyal alanda yaratıcı drama çalışmaları ile risk gruplarındaki çocukların kendilerini ifade etme becerileri, diğeryer bireylerle kurdukları ilişkiler ve içinde yaşadıkları topluma uyumlarını geliştirme konularına odaklanılmıştır (Boran, 2010).

Araştırmanın Amacı

Yapılan araştırmalar incelendiğinde, kaynaştırma öğrencilerinin sosyal kabullerini artırmaya yönelik yapılan yaratıcı drama temelli çalışmaların oldukça sınırlı olduğı görölmüşür. Dolayısıyla bu araştırmanın genel amacı, uygulanan yaratıcı drama etkinliklerinin, normal gelişim gösteren çocukların yetersizlikten etkilenmiş akranlarına yönelik sosyal kabul düzeylerini değıerlendirmektir. Tanımlanan genel amaç doğrultusunda aşağıdaki soruya cevap aranmışır:

1. Yaratıcı drama etkinliklerinin uygulandığı deney grubunda yer alan çocukların sosyal kabul düzeyleri, etkinliklerin uygulanmadığı kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?

II. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubunun oluşturulması, araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının geliştirilmesi, veri toplama süreçleri ve verilerin analizinin nasıl yapıldığı açıklanmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, normal gelişim gösteren öğrencilerle gerçekleştirilen yaratıcı drama etkinliklerinin, özel gereksinimli bireylerin sosyal kabullerini sağladaki etkisini belirlemeye yönelik tasarlanmış ön-test son-test kontrol gruplu deneysel bir çalışmadır. Tek grup ön-test son-test modelinde randomlu seçilmiş bir gruba bağımsız değişken uygulanır. Bu bağımsız değişken, uygulanmadan önce ölçü aracı ön-test olarak ve bağımsız değişken uygulandıktan sonra ise aynı ölçü aracı son-test olarak uygulanır. Daha sonra, ön-test ve son-test puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığına bakılır. Bu fark anlamlı olduğunda ve son testin lehine ise bağımsız değişkenin etkili olabileceği yorumu yapılır (Karasar, 2008). Öte yandan Büyüköztürk (2001), ön-test son-test gruplu deneme modelinin deneysel işlemin bağımlı değişken üzerindeki etkisinin test edilmesi ile ilgili olarak araştırmaya yüksek bir istatistiksel güç sağlayan, elde edilen bulguların neden sonuç bağlamında yorumlanmasına olanak veren ve davranış bilimlerinde sıkça kullanılan güçlü bir desen olduğunu belirtmektedir.

Ön-test son-test kontrol gruplu olarak gerçekleştirilen bu çalışmanın bağımsız değişkeni, normal gelişim gösteren öğrencilerle yürütölen yaratıcı drama etkinlikleridir. Yaratıcı drama etkinlikleri toplam 8 etkinlikten oluşmaktadır. Etkinliklerde farklı engel gruplarına ilişkin bilgi verme, yetersizlik durumuna yönelik rol oynama ve canlandırmalar yapabilme, empati kurabilme ve grup çalışması yapabilme gibi farklı çalışmaları kapsamaktadır. Araştırmanın bağımlı değişkeni ise, normal gelişim gösteren öğrencilerin özel gereksinimli bireyleri sosyal kabul düzeyleridir.

Çalışma Grubu

Sivas merkez ilinde rastgele seçilen bir ilkokulun 3. sınıf seviyesinde kura yöntemi ile iki adet sınıf belirlenmiş ve bu amaçla çalışmanın deney ve kontrol grubunda yer alacak öğrencilerin sosyal kabul düzeylerini etkileyebilecek özel gereksinimli bireylerle

**Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Kabullerini Artırmaya Yönelik Sınıf Arkadaşlarına Sunulan
Yaratıcı Drama Yönteminin Etkililiğinin İncelenmesi, Prof. Dr. Hakan SARI, Arş. Gör. Emine Seçil
KARAMUKLU**

yaşantılarının olup olmaması ve sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli bireylerle çalışma deneyimleri olup olmaması gibi belirli değişkenlerin olabileceği düşünölmüştür. Araştırmaya katılan öğrencilerin özel gereksinimli bireylerle yaşantılarının olup olmadığını belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından “Öğrenci Bilgi Formu” hazırlanmıştır. Form her iki gruba da uygulanmıştır.

Çalışmada 3. sınıf öğrencilerinin yer alması; bu yaş grubu öğrencilerinin kendini karşısındakinin yerine koyabilme, okuduğunu anlayabilme ve anlam çıkarabilme ayrıca rol yapma ve drama gibi ön koşul becerilerini karşılayabilecek seviyede olmalarından kaynaklanmaktadır. Çalışmada bu değişkenlerin dışında deney ve kontrol gruplarının belirlenmesi için öncelikle bu sınıflarda bulunan öğrencilere Siperstein (1980) tarafından geliştirilen ve Civelek (1990) tarafından Türkçe’ye uyarlanan “Sosyal Kabul Ölçeği” (SKÖ) uygulanmıştır. Sosyal Kabul Ölçeğinin, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları Ali Hikmet Civelek (1990) tarafından yapılmıştır. Sosyal Kabul Ölçeğinin kullanılmasına karar verildikten sonra, ölçeği Türkçe’ye çevirerek, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarını yapan Ali Hikmet Civelek’ten ölçekten yararlanma ve araştırmada kullanabilme amacıyla yazılı izin alınmıştır.

Deney Grubu

Araştırmanın deney grubu ilkokul 3. sınıfta öğrenim görmekte olan toplam 14 öğrenciden oluşmaktadır. Bu öğrencilerle ön-test son-test ve araştırmacı tarafından hazırlanan yaratıcı drama etkinlikleri uygulaması yapılmıştır. Deney grubuna, zihin, görme, işitme ve dil ve konuşma yetersizliklerinin genel özellikleri, günlük yaşam içinde ve özellikle okul/sınıf içerisinde karşılaşabilecekleri güçlüklerle yönelik farkındalık ve bireysel farklılıklar konularında bilgilendirme, canlandırma, deneyim yaşama, empati kurabilme ve tartışma teknikleri kullanılarak hazırlanan sekiz yaratıcı drama etkinliği, belirlenen uygulama takvimi çerçevesinde her bir uygulamanın bir ders saati içerisinde uygulanması ile gerçekteştirilmiştir. Bu doğrultuda yaratıcı drama etkinliklerinin uygulanması toplam sekiz oturumda, her gün bir etkinlik uygulaması olacak şekilde gerçekteştirilmiştir. Yaratıcı drama etkinliklerinin uygulama süreci tamamlandıktan bir hafta sonra, deney ve kontrol grubunda yer alan çocuklara son-test uygulaması yapılmıştır.

**Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Kabullerini Artırmaya Yönelik Sınıf Arkadaşlarına Sunulan
Yaratıcı Drama Yönteminin Etkililiğinin İncelenmesi, Prof. Dr. Hakan SARI, Arş. Gör. Emine Seçil
KARAMUKLU**

Kontrol Grubu

Araştırmanın kontrol grubu ilkokul 3. sınıfta öğrenim görmekte olan toplam 14 öğrenciden oluşmaktadır. Bu öğrencilere ön-test son-test uygulaması yapılmış ancak, yaratıcı drama etkinliklerinin uygulaması yapılmamıştır. Deney grubu ile yapılan yaratıcı drama etkinlikleri süresince kontrol grubunun konu ile ilgili herhangi bir yaşantı geçirmemesine özellikle dikkat edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada uygulamacılar tarafından uygulamaya başlanmadan önce kullanılmak üzere öğrenci bilgi formu ve öğretmen bilgi formu oluşturulmuştur.

Öğrenci Bilgi Formu, araştırmaya katılan öğrencilerin özel gereksinimli bireylerle yaşantılarının olup olmadığını belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Form her iki gruba da uygulanmıştır. Her iki grupta yer alan deneklerin formlarından elde edilen bilgiler değerlendirilmiş ve değerlendirme sonucunda gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür.

Öğretmen Bilgi Formu, araştırmadaki diğer bir değişken ise, deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli bireylerle ilgili aldıkları eğitimin içeriği ve çalışma deneyimleridir. Bu amaçla, deney ve kontrol grubunda yer alan deneklerin sınıf öğretmenlerine araştırmacılar tarafından hazırlanan “Öğretmen Bilgi Formu” uygulanmıştır. Her iki grupta yer alan sınıf öğretmenlerinin bilgi formlarından elde edilen veriler değerlendirilmiş ve öğretmenler arasında bu değişkenler açasından anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür.

Sosyal Kabul Ölçeği (SKÖ), veri toplama aracı olarak Civelek (1990) tarafından Türkçe’ye uyarlanmış olan Sperstein’in Sosyal Kabul Ölçeği kullanılmıştır. 22 maddeden oluşan ölçek 5’li derecelendirmeli bir yapıya sahiptir. Bu soruların her birinin altında, “evet”, “sanırım evet”, “ne evet ne hayır”, “sanırım hayır” ve “hayır” olmak üzere beş davranış örneği ve bu davranış örneklerinin her birinin yanında ( ) şeklinde, öğrencinin seçtiği davranış örneğini işaretleyeceği boşluklar yer almaktadır. Öğrencinin okuduğu davranış örneklerine vereceği derecelendirme seçeneklerinde, “evet” öğrencinin okuduğu davranış örneği için en uygun ifade, “sanırım evet” biraz uygun olan ifade, “ne evet ne hayır” karar veremediği ifade,

**Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Kabullerini Artırmaya Yönelik Sınıf Arkadaşlarına Sunulan
Yaratıcı Drama Yönteminin Etkililiğinin İncelenmesi, Prof. Dr. Hakan SARI, Arş. Gör. Emine Seçil
KARAMUKLU**

“sanırım hayır” pek uygun olmayan ifade, “hayır” hiç uygun olmayan ifade anlamına gelmektedir. Sosyal Kabul Ölçeğinin puanlanması, beşli derecelendirme üzerinden yapılır. Kullanılan ifadeler puana dönüştürülürken evet: 5, sanırım evet: 4, ne evet ne hayır: 3, sanırım hayır: 2, hayır:1 olmak üzere 1 ile 5 arasında değer alır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 22 iken, ölçekten alınabilecek en yüksek puan ise 110’dur. SKÖ uygulandıktan sonra elde edilen yüksek puanlar, yetersizlikten etkilenmiş bireylere yönelik sosyal kabul düzeyinin yüksek olduğunu gösterirken, düşük puanlar ise yetersizlikten etkilenmiş bireylere yönelik sosyal kabul düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir. Bu araştırma kapsamında söz konusu ölçeğın geçerlik ve güvenilirlik analizleri için, ölçek formu alınan resmi izinler doğrultusunda ilkokul 3. sınıfta öğrenim görmekte olan 28 öğrenciye üç hafta ara ile iki kez uygulanmıştır. Testin test-tekrar test güvenilirliği 0.83 bulunmuştur. Yapılan analizler sonucunda sosyal kabul ölçeğinin güvenilirliği hesaplanmış, Cronbach Alfa katsayısı 0,88 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğın geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları başka araştırmacılar tarafından da yapılmış ve çeşitli araştırmalarda kullanılmıştır (Tekin, 1994; Aktaş ve Küçüker, 2002; Yaşaran, 2009; Alptekin, 2010; Özkubat, Sanır, Töret ve Babacan, 2016).

Yaratıcı Drama Etkinlikleri Materyallerinin Hazırlanması

Araştırmanın uygulama sürecinde kullanılmak üzere birinci ve ikinci araştırmacı tarafından hazırlanan “Yaratıcı Drama Etkinlikleri” toplam 8 etkinlikten oluşmaktadır. Hazırlanan etkinlikler, yaratıcı drama eğitmenliği yapan uzman bir öğretmenin de görüşleri alınarak revize edilmiş ayrıca hazırlanan etkinlikler özel eğitim alanındaki iki uzman tarafından incelenmiştir. Uzmanlardan gelen dönütler doğrultusunda gerekli değişiklikler yapılmış ve etkinliklere son şekli verilmiştir. Hazırlanan etkinlikler ilkokul ilk kademe de okuyan 3. sınıf öğrencilerinin yaş düzeylerine ve gelişim süreçlerine uygun etkinlikleri içermektedir. Etkinlikler; bilgi verme, tartışma, empati yapabilme ve canlandırma yapma gibi çalışmaları kapsamaktadır. Bu amaçla hazırlanan etkinlikler; empati-güven, “Sen olsan ne hissederdin?”, “Senaryo yazma-oluşturma”, “Yaşadım, fark ettim, anladım”, “Boş sandalye”, “Bil bakalım” ve “Şimdi sıra sende” başlıklı etkinliklerdir.

Verileri Toplama Süreci

Aşağıda verileri toplama süreci ile ilgili detaylı bilgi sunulmaktadır.

**Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Kabullerini Artırmaya Yönelik Sınıf Arkadaşlarına Sunulan
Yaratıcı Drama Yönteminin Etkililiğinin İncelenmesi, Prof. Dr. Hakan SARI, Arş. Gör. Emine Seçil
KARAMUKLU**

Deney Süreci

Bu bölümde çalışmanın gerçekleştirildiği ortam, ön-test uygulaması, uygulama süreci ve son-test uygulaması ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

Ortam

Araştırmada ön-test uygulamaları, son-test uygulamaları ve deneysel uygulamalar öğrencilerin devam etmekte oldukları sınıf ortamında gerçekleştirilmiştir. Ön-test ve son-test uygulamalarında ve deneysel uygulamalarda sınıfta sadece araştırmacı ve denekler bulunmuştur. Araştırmacı tarafından uygulamaların video kaydı alınmıştır.

Ön-test Uygulaması

Ön-test uygulaması deneysel uygulama sürecinden bir hafta önce gerçekleştirilmiştir. Ön-test uygulaması sınıfta bulunan tüm öğrencilere aynı anda uygulanmıştır. Ön-test uygulama süresi ortalama 15 dakika sürmüştür. Öğrencilerin ön-test ve son-testlerini eşleştirebilmek için her bir öğrencinin doldurduğu ölçeğe bir numara verilerek veri girişlerinde öğrenciler bu numaralara göre kodlanmıştır. Sosyal Kabul Ölçeği'nin açıklama bölümündeki bilgiler araştırmacı tarafından öğrencilere açıklanmış ve formu nasıl işaretleyecekleri örnek olarak gösterilmiştir. Öğrencilerin formları birbirlerinden bağımsız olarak işaretlemelerine dikkat edilmiştir. Araştırmacı öğrenciler ölçeği doldururken sınıfta bulunmuştur.

Uygulama Süreci

Ön-test uygulamasından bir hafta sonra deney grubu ile ilk oturum yapılmış ve ders süresinin ilk 15 dakikasında çalışmanın amacı, çalışma takvimi ve kurallar açıklandıktan sonra birinci etkinliğin uygulaması başlatılmıştır. Araştırmanın deneysel uygulama aşaması toplam 8 etkinlikten oluşmaktadır. Bu uygulamaları gerçekleştirmek üzere ilgili ilkökul müdürlüğünden gerekli izinler alınmıştır. Her bir etkinlik 40 dakikalık bir ders saati süresince gerçekleştirilmiştir. Etkinlikleri araştırmacı kendisi yaptırmış, etkinlikler süresince uygun bulunduğu zamanlarda etkinlikleri fotoğraflamıştır. Bu etkinlikler arasından “Senaryo yazma-oluşturma” isimli etkinlik ile ‘Sen olsaydın ne hissederdin?’ birden fazla yetersizlik grubu ile ilgili empati yapabilmelerini gerektirdiği için 80 dakikalık iki ders saatine gereksinim duyulmuştur. Bu şekilde uygulama toplam 10 oturumda gerçekleştirilmiştir. Uygulamalar öğrencilerin akademik derslerinin işlenişini engellemek amacıyla sınıf öğretmeni ile

**Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Kabullerini Artırmaya Yönelik Sınıf Arkadaşlarına Sunulan
Yaratıcı Drama Yönteminin Etkililiğinin İncelenmesi, Prof. Dr. Hakan SARI, Arş. Gör. Emine Seçil
KARAMUKLU**

yapılan görüşmeler sonucunda belirlenen rehberlik ve etüt ders saatlerinde gerçekleştirilmiştir. Uygulama 8 gün süresince her gün bir etkinlik uygulaması olacak şekilde gerçekleştirilmiştir.

Son-test Uygulaması

Uygulama süreci tamamlandıktan bir hafta sonra hem deney hem de kontrol grubunda yer alan öğrencilere son-test uygulaması yapılmıştır. Son-test uygulamaları öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıfta araştırmacı tarafından ön-test uygulamasındaki koşullar içerisinde gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Aşağıda verilerin analizine ilişkin detaylı bilgi sunulmaktadır.

Tek Grup Ön-test Son-test Modelinde Verilerin Analizi

Yapılan deneysel çalışma, elde edilen verilerde ön-test ve son-test puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemeyi gerektirmesi nedeniyle, tek yönlü varyans analizi, uygulama sonucunda elde edilen verilerin, Statistical Package for the Social Sciences-Sosyal Bilimler İstatistik Paketi (SPSS) for Windows 10.0 paket programı aracılığıyla sıra ortalamaları ve sıra toplamları belirlenmiştir. Mann Whitney U testi ve Wilcoxon Signed Ranks Testi istatistiksel tekniğı ile veriler analiz edilmiştir. Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki grup olduğı durumlarda normal dağılım göstermeyen parametrelerin gruplar arası karşılaştırması için Mann Whitney U testi ile Wilcoxon Signed Ranks Testi kullanılmaktadır (Kerby, 2014). Dolayısıyla, bu araştırmanın istatistiksel boyutunda bahsi geçen iki istatistik testi kullanılmıştır.

III. BULGULAR

Bu bölümde bulgular ve bu bulguların yorumu, denencelere göre düzenlenerek verilmiştir.

Deney grubu ön-test ve son-test puanlarının arasındaki anlamlılık düzeylerini test etmek amacıyla ‘‘Sosyal Farkındalık Ölçeğı Anketi’’ ön-test ve son-test puanlarının aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri belirlenmiş ve ardından da Wilcoxon Testi uygulanarak

**Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Kabullerini Artırmaya Yönelik Sınıf Arkadaşlarına Sunulan
Yaratıcı Drama Yönteminin Etkililiğinin İncelenmesi, Prof. Dr. Hakan SARI, Arş. Gör. Emine Seçil
KARAMUKLU**

ilişkili örneklerden alınan iki ortalama arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı test edilmiştir. Bu testlere ilişkin veriler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1.

Wilcoxon Signed Ranks Testi (Ön test-Son test Karşılaştırması)

Puan	Sıralar	N	S.O.	Sıra toplam	z	p
Son-test puanı	Negatif Sıralar	17 ^a	12,94	220,00		
Ön-test puanı	Pozitif Sıralar	11 ^b	16,91	186,00		
	Eşit	0 ^c			-,387	,698
	Total	28				

Tablo 1’e göre deney grubu ön-test ve son-test puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p > .05$). “Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin Sosyal Kabul Ölçeği ön-test puanları arasında anlamlı düzeyde bir fark yoktur.” denencesini test etmek için deney ve kontrol grubu öğrencilerinin Sosyal Kabul Ölçeği ön-test puanlarının aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri belirlenmiş ve ardından da Mann Whitney U Testi uygulanarak iki ilişkisiz örneklerden elde edilen puanlar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı test edilmiş ve elde edilen sonuçlar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2.

Mann-Whitney U Test (Deney ve Kontrol Grubu Ön-test Puanları Karşılaştırılması)

Ön-test	N	Sıra orta	Sıra Toplam	U	z	p
Deney	14	12,93	181,00	76,000	-1,012	,312
Kontrol	14	16,07	225,00			
Toplam	28					

Tablo 2’ye göre deney ve kontrol grubu öğrencilerinin Sosyal Kabul Ölçeği ön-test puanları arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir ($U = 76,000$, $p > .05$). “Deney grubu öğrencilerinin Sosyal Kabul Ölçeği son-test puan ortalamaları, kontrol grubu öğrencilerinin Sosyal Kabul Ölçeği son-test puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksektir.” denencesini test etmek için deney ve kontrol grubu öğrencilerin Sosyal Kabul Ölçeği son-test puanlarının aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri belirlenmiş ve Mann Whitney U Testi uygulanarak iki ilişkisiz örneklerden elde edilen puanlar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı test edilmiş, sonuçlar Tablo 3’de gösterilmiştir.

**Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Kabullerini Artırmaya Yönelik Sınıf Arkadaşlarına Sunulan
Yaratıcı Drama Yönteminin Etkililiğinin İncelenmesi, Prof. Dr. Hakan SARI, Arş. Gör. Emine Seçil
KARAMUKLU**

Tablo 3.

Mann-Whitney U Test (Deney ve Kontrol Grubu Son-test Puanları Karşılaştırması)

Son-test	N	Sıra orta	Sıra Toplam	U	z	p
Deney	14	19,82	277,50	23,500	-3,430	,001*
Kontrol	14	9,18	128,50			
Toplam	28					

Tablo 3'e göre 8 günlük Yaratıcı Drama Etkinlikleri programına katılan öğrenciler ile bu programa katılmayan öğrencilerin Sosyal Kabul Ölçeği son-test puanları arasında programa katılan öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir (U=23,50, p<05). Bu bulgu, uygulanan Yaratıcı Drama etkinliklerinin, normal gelişim gösteren çocukların kaynaştırma öğrencilerinin sosyal farkındalık düzeylerini artırmada etkili olduğunu göstermektedir.

IV. TARTIşMA

Araştırmada kaynaştırma öğrencilerinin sosyal kabullerini artırmaya yönelik sınıf arkadaşlarına sunulan yaratıcı drama etkinlikleri uygulaması doğrultusunda sosyal kabul düzeyleri üzerindeki etkileri incelenmiş ve sosyal kabullerine yönelik çalışmalar yapılmıştır. Araştırmada katılımcıların sosyal kabul düzeylerini belirlemek amacıyla Sosyal Kabul Ölçeği (SKÖ) kullanılmıştır. Araştırma bulguları, yaratıcı drama etkinliklerinin uygulanması neticesinde normal gelişim gösteren çocukların kaynaştırma öğrencilerine yönelik sosyal kabul düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, uygulanan yaratıcı drama etkinlikleri sınıf arkadaşlarının kaynaştırma öğrencilerine yönelik sosyal kabullerini artırmada etkili olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır. Sosyal kabul puan ortalamalarına göre, yaratıcı drama etkinliklerinin uygulandığı deney grubu ile yaratıcı drama etkinliklerinin uygulanmadığı kontrol grubu arasındaki farklılığın anlamlı seviyede olduğu tespit edilmiştir. Toplumumuzda hayatını idame ettiren normal gelişim gösteren bireylerin özel gereksinimli bireylere yönelik yeterince bilgi sahibi olmamalarından kaynaklı olarak bahsi geçen bu bireylere dair farkındalık düzeylerinin düşük olduğu kabul edilebilir bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Öte yandan normal gelişim gösteren bireylerin konu ile ilgili farkındalık düzeylerini artırma hususunda yapılan girişimler neticesinde olumlu sonuçlar ortaya çıkabilmektedir. Var olan bilgi kirliliğini düzelttiğimiz takdirde özel gereksinimli bireylere yönelik genel bakış açısı iyileşebilmekte ve öte yandan özel gereksinimli bireylerin

**Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Kabullerini Artırmaya Yönelik Sınıf Arkadaşlarına Sunulan
Yaratıcı Drama Yönteminin Etkililiğinin İncelenmesi, Prof. Dr. Hakan SARI, Arş. Gör. Emine Seçil
KARAMUKLU**

toplumun ayrılmaz bir parçası olduğu inancı benimsenebilmektedir. Okul hayatı içerisinde özel gereksinimli bireylere yönelik olarak eğitimcilerimizin katkıları ile yapılan farkındalık etkinlikleri bunun en güzel örnekleri arasında gösterilebilir. Bilinmektedir ki; çocuklar, eğitimcilerin elinde şekillenen adeta birer oyun hamuru gibidir. Onlar hangi şekilde sokulur, hangi yönde işlenirse o yönde kişilik özelliklerine sahip olmaya başlamaktadır.

Tablo 1’de Wilcoxon Signed Ranks Testi sonuçları, öğrencilerin SKÖ anketinden aldıkları deney öncesi ve deney sonrası puanlar arasında, anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir ($p > .05$). Bu sonuçlara göre; düzenlenen Yaratıcı Drama Etkinlikleri programının, normal gelişim gösteren çocukların kaynaştırma öğrencilerinin farkındalık düzeylerini geliştirmede etkili olduğunu ancak deney grubunun uygulama öncesinde de farkındalık düzeylerinin yüksek sonuçlar gösterdiği söylenebilir. İpek (1998) tarafından özel gereksinimli çocukların sosyal gelişimi üzerinde eğitimde dramanın etkisinin araştırıldığı çalışmada, kurallı oyun, paylaşma, iş birliği yapma, yardım etme, yardım isteme ve duygularını uygun biçimde karşı tarafa aktarabilme becerileri çalışılmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda bu beceri alanlarında katılımcılardaki ilerleme İpek (1998)’in çalışması ile paralellik göstermektedir. Araştırmadan elde edilen bulgular sonucunda drama yöntemiyle yapılan çalışmalar sonucunda çocukların, tüm sosyal becerilerde grup içindeki ön-test son-test arasındaki farklılıklar olduğu tespit edildiği yönündeki bulguyu desteklemektedir. Yaratıcı drama etkinlikleri ile farkındalık düzeyleri artırılan normal gelişim gösteren çocuklar sınıflarında bulunan kaynaştırma öğrencilerine yönelik empati kurmaya başlamış, kendilerini onların yerine koymaya ve onlar gibi hissedip, onlar gibi yaşamaya çalışmışlardır. Dolayısıyla uygulama süresince yapılan somut etkinlikler sonucunda normal gelişim gösteren çocukların sınıflarında bulunan kaynaştırma öğrencilerine yönelik farkındalık düzeyleri oldukça gelişmiştir.

Tablo 2’de Mann-Whitney U Testi sonuçları, deney ve kontrol grubu katılımcılarının SKÖ anketinden aldıkları ön-test puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($U = 76,000, p > .05$). Kaynaştırma yoluyla eğitimin etkili olabilmesi için, özel gereksinimli çocukların kaliteli bir eğitim alabilmeleri ve toplumla üst düzeyde bütünleşebilmeleri amacıyla eğitim sürecinin içinde yer alan normal gelişim gösteren çocuklarla sosyal kabulü artırıcı çalışmaların yapılması gerekmektedir (Peters, 2004). Araştırmada uygulama öncesinde deney ve kontrol grubu katılımcılarının ön-test puanları

**Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Kabullerini Artırmaya Yönelik Sınıf Arkadaşlarına Sunulan
Yaratıcı Drama Yönteminin Etkililiğinin İncelenmesi, Prof. Dr. Hakan SARI, Arş. Gör. Emine Seçil
KARAMUKLU**

arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiş dolayısıyla her iki grubun katılımcılarının benzer yaşantı ve özelliklere sahip olduğu belirlenmiştir. Tablo 3’de, Mann-Whitney U Testi sonuçlarında, 8 günlük Yaratıcı Drama Etkinlikleri programına katılan öğrenciler ile bu programa katılmayan öğrencilerin SKÖ son-test puanları arasında programa katılan öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($U=23,50$, $p<05$). Bu bulgu, uygulanan Yaratıcı Drama Etkinliklerinin, normal gelişim gösteren çocukların kaynaştırma öğrencilerinin sosyal farkındalık düzeylerini artırmada etkili olduğunu göstermektedir. Miller, Reyderns ve Schleien (1993) tarafından yaratıcı dramanın, özel gereksinimli çocuklara normal gelişim gösteren akranlarıyla toplumsal etkileşimi artırmak amacıyla yapılan araştırmada, 24 çocuk ile yaratıcı drama çalışmalarını sürdürülmüştür. Çalışma sonrasında normal gelişim gösteren çocukların, özel gereksinimli çocukları algılamalarında olumlu anlamda farklılıklar oluşmuştur yönünde ulaşılan bulgu, araştırmanın bu yöndeki bulgularını destekler niteliktedir. Öte yandan bu bulgu, sosyal becerileri değerlendirme ölçeği (7-11 yaş) kullanılan Eldeniz Çetin (2005)’in araştırmasının sonucunda; temel beceriler, temel konuşma becerileri, ilişkiyi başlatma becerileri, ilişkiyi sürdürme becerileri, grupta iş yapma becerileri, duygusal beceriler, kendini kontrol etme becerileri, yönerge verme becerileri ve bilişsel beceri düzeylerinde dramanın etkili olduğunu görüldüğü yönündeki bulguları da desteklemektedir. Eğitimde bireysel farklılıkların dikkate alınmasının benimsenmesi sınıf ortamındaki özel gereksinimli bireylere uygun öğretilimsel faaliyetler geliştirilmesi ile okul programlarının uyarlanması ve derslerin kapsamının tüm özel gereksinimli kaynaştırma öğrencilerinin gereksinimlerini karşılayacak ölçüde genişletilmesi gerekmektedir (Sarı ve İlik, 2018). Bunun yanı sıra, özel gereksinimli çocukları kaynaştırma programlarına yerleştirme çabaları, eğitimcilerin yeni roller ve sorumluluklar yüklenmesini ve öte yandan sorumlulukların paylaşılmasını gerektirmektedir (Sarı ve İlik, 2018). Kuşkusuz ki bu sorumlulukların başında normal gelişim gösteren çocukların kaynaştırma öğrencilerine yönelik farkındalık düzeylerini artırma faaliyetleri gelmektedir. Kaynaştırma öğrencilerinin sosyal kabullerini artırmaya yönelik olarak eğitimciler tarafından yapılacak her türlü akademik ve sosyal çalışmanın, bu öğrencilerin sınıf içerisinde bir bütün olarak hissedebilmelerini, kendilerini o sınıfın ayrılmaz bir parçası olarak görebilmelerini ve özgüvenleri ile motivasyonlarını genel itibari ile yüksek tutabilmelerini sağlayacak unsurlar arasında yer alması gerektiği söylenebilir.

O’Neill (2008)’in çalışmasında, iki özel gereksinimli çocuğun da yer aldđı erken çocukluk dönemi sınıfında sosyal uyuma teşvik amacıyla hikaye anlatımında yaratıcı drama

**Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Kabullerini Artırmaya Yönelik Sınıf Arkadaşlarına Sunulan
Yaratıcı Drama Yönteminin Etkililiğinin İncelenmesi, Prof. Dr. Hakan SARI, Arş. Gör. Emine Seçil
KARAMUKLU**

çalışmaları uygulanmış ve özel gereksinimli çocuklar da dahil olmak üzere yaratıcı drama uygulamalarının hikaye anlatımında etkili olduğu ve sosyal uyum becerilerinde teşvik edici bir yol çizdiği görülmüştür. Bu araştırma için hazırlanan drama oturum planlarında yer alan canlandırma aşamalarında da etkinliklere yer verilmiş ve yaratıcı dramanın, tamamlamada ve canlandırmada etkili olduğu ve uyum içinde hareket etmeyi destekler nitelikte olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda bu bulgular araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir. Özel gereksinimli bireyler genellikle dış denetim odaklıdır, iç denetim odağına geçiş yapmakta zorlandıkları için topluma uyum sağlamakta problem yaşayabilmektedir. Öğrenilmiş çaresizlik duygusunu yaşamaları nedeniyle yüksek düzeyde başarısızlık beklentisi içerisinde olmaktadır. Bu bireylerin başarabileceklerine dair inançlarını arttırabilmek amacıyla performans düzeylerine bağlı olarak yeterlilik gösterebilecekleri görevler verilmelidir (Eripek, 2009).

Sonuç

1. Kaynaştırma öğrencisi bulunan okullarda görev yapan sınıf ve branş öğretmenlerinin kaynaştırmaya yönelik bilgi yetersizliği olduğu tespit edilmiştir.
2. Kaynaştırma öğrencisi bulunan okullarda görev yapan sınıf ve branş öğretmenlerinin yaratıcı drama etkinliklerine yönelik yeterli bilgiye sahip olmadığı belirlenmiştir.
3. Kaynaştırma öğrencilerinin sosyal farkındalık düzeylerini arttırmak amacıyla sınıf arkadaşlarına sunulan yaratıcı drama etkinliklerinin kaynaştırma öğrencilerinin sosyal gelişimi açısından sürece olumlu katkı sağladığı tespit edilmiştir.
4. Kaynaştırma öğrencilerinin sosyal farkındalık düzeylerini arttırmak amacıyla sınıf arkadaşlarına sunulan yaratıcı drama etkinliklerinin kaynaştırma öğrencileri ile normal gelişim gösteren akranları arasındaki iletişimi olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Öneriler

1. Kaynaştırma öğrencilerine yönelik sınıf arkadaşlarına yaratıcı drama yöntemi kullanılarak hazırlanan sosyal farkındalık öğretim programlarının farklı sınıf kademelerindeki öğrenci gruplarına uygulanması önerilebilir.
2. MEB, kaynaştırma öğrencisinin dersine giren sınıf ve branş öğretmenlerine yönelik olarak kaynaştırma ile ilgili uzman personeller tarafından verilecek olan hizmet içi eğitim faaliyetleri sağlamalıdır.

**Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Kabullerini Artırmaya Yönelik Sınıf Arkadaşlarına Sunulan
Yaratıcı Drama Yönteminin Etkililiğinin İncelenmesi, Prof. Dr. Hakan SARI, Arş. Gör. Emine Seçil
KARAMUKLU**

3. Yaratıcı drama uygulamalarının ardından katılımcıların ailelerinden görüş alınarak, katılımcıların uygulama sonrası edindikleri sosyal farkındalık düzeylerini farklı ortamlarda karşılaştıkları durumlarda sergileme seviyeleri hakkında bilgi edinimi yapılması önerilebilir.

4. Kaynaştırma öğrencilerinin sosyal farkındalıklarını destekleme hususunda Okul İdarelerinin ve Okul Rehberlik Servislerinin düzenli olarak koordineli bir şekilde eğitsel seminer, konferans ve toplantı yapması önerilebilir.

İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Bu araştırma kaynaştırma öğrencilerinin sosyal kabullerini artırmak amacıyla sınıf arkadaşlarıyla yapılmıştır. Benzer bir çalışma kaynaştırma öğrencilerinin sosyal kabullerini artırmak amacıyla normal gelişim gösteren öğrencilerin aileleri ile de yapılabilir.

2. Kaynaştırma öğrencilerine yönelik sosyal kabullerini artırmak amacıyla sınıf arkadaşlarıyla yapılan yaratıcı drama etkinlikleri ile farklı öğretim yöntemlerinin etkililiğinin karşılaştırılması da yapılabilir.

KAYNAKÇA

Adıgüzel, Ö. (2012). *Eğitimde yaratıcı drama*. (2. Baskı). Ankara: Nature Yayınları.

Aktaş C. ve Küçükler S. (2002). *Bilişsel – Duyuşsal Odaklı bir Programın İlköğretim Öğrencilerinin Fiziksel Engelli Yaşıtlarına Yönelik Sosyal Kabul Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi*. Ankara üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi. 3(2), 15-25.

Alptekin, S. (2010). Akranların sosyal becerilere model olduğu doğrudan öğretim zihinsel engelli öğrencinin sosyal becerileri kazanması, sürdürmesi, genellemesi ve sosyal kabule etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Anderson, A. Ve Krakaur, L. (2013). *Integrated arts approaches in education: Dramatic arts as a mediator for literacy Learning*. Yayınlanmamış araştırma raporu. Erişim tarihi: 11.12.2019

Arslan, S., Kılıç, Y. (2016). Perceived School Support in Inclusive Education. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 1-11

**Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Kabullerini Artırmaya Yönelik Sınıf Arkadaşlarına Sunulan
Yaratıcı Drama Yönteminin Etkililiğinin İncelenmesi, Prof. Dr. Hakan SARI, Arş. Gör. Emine Seçil
KARAMUKLU**

Batu, S. (2000). Kaynaştırma, destek hizmetler ve kaynaştırmaya hazırlık etkinlikleri. *Özel Eğitim Dergisi*, 2(4), 35-45.

Bayhan, P. ve Yükselen, A. (2007). Özel gereksinimli çocuklarda drama modelleri ve oyun. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(3-4), 45-57.

Boran, E. (2010). *Risk gruplarıyla sosyal alanda yaratıcı drama çalışmalarının etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Civelek, A.H. (1990). *Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocukların Sosyal Kabul Görmelerinde Bilgilendirilmelerinin ve İki Grubun Beden Eğitimi Derslerinde Bütünleştirilmelerinin Etkileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Diken, İ. H., Sucuoğlu, B. (2015). Sınıfında Zihin Engelli Çocuk Bulunan ve Bulunmayan Sınıf Öğretmenlerinin Zihin Engelli Çocukların Kaynaştırılmasına Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2(03).

Eldeniz, M. Ç. (2005). Zihin engelli öğrenciler için hazırlanan sosyal beceri öğretim programının etkililiğinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Eripek, S. (2009). *Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuklar*. Ankara: Maya Akademi Yayın Dağıtım.

Göksu, İ. ve Çevik T., (2004) *Özel Eğitime Giriş*. Adana

İpek, A. (1998). *Eğitimde dramanın zihinsel engelli çocukların sosyal gelişimleri üzerinde etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kabasakal, Z., Girli, A., Okun, B., Çelik, N. & Vardarlı, G. (2008). Kaynaştırma öğrencileri akran ilişkileri ve akran istismarı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 169-176.

**Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Kabullerini Artırmaya Yönelik Sınıf Arkadaşlarına Sunulan
Yaratıcı Drama Yönteminin Etkililiğinin İncelenmesi, Prof. Dr. Hakan SARI, Arş. Gör. Emine Seçil
KARAMUKLU**

Karasar, N. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (18. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kerby, D. S. (2014). The simple difference formula: an approach to teaching nonparametric correlation. *Comprehensive Pyschology*, 3.1.

Kırcaali-İftar, G. (1998). *İlköğretim Öğretmenliği Lisans Tamamlama Programı*. (Ünite 2). Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Yayınları. Eskişehir.

M.E. B. (2006). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*. 31.05.2006.26184 Sayılı Resmi Gazete.

Metin, N. (2015). Kaynaştırma. Baykoç, N. (Ed.), *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitim*. Ankara: Eğiten Kitap.

Miller, H., Reynders, J. E. Ve Schleinen, S. J. (1993). Drama: A medium to enhance social interaction between students with and without Mental redation. *Mental Redation*, 31(4), 228-233.

O'Neill, B.E. (2008). Storytelling and creative drama: a dynamic approach to inclusive early childhood education. Approved by the Committee on the Degree of Doctor of Education. Columbia University.

Orel, A., Zerey, Z. (2015). Sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırmaya yönelik tutumlarının incelenmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 5(01).

Özkubat, U., Sanır, U., Töret, G. ve Babacan, A. (2016). Yetersizlikten etkilenmiş çocukların sosyal kabullerini sağlamada kaynaştırmaya hazırlık etkinlerinin etkisi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(3), 211-232.

Özyürek, M. (2006). *Tutumlar ve Engellilere Yönelik Tutumların Değıştirilmesi*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Sağlam, T. (2004). Dramatik Eğitim: Amaç mı? Araç mı?. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih – Coğrafya Fakültesi Tiyatro Bölümü Tiyatro Araştırmaları Dergisi, 17, 4 – 21.

**Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Kabullerini Artırmaya Yönelik Sınıf Arkadaşlarına Sunulan
Yaratıcı Drama Yönteminin Etkililiğinin İncelenmesi, Prof. Dr. Hakan SARI, Arş. Gör. Emine Seçil
KARAMUKLU**

Sarı, H. & Pürsün, T. (2016). *Özel Eğitimde Etkili Kaynaştırma/Bütünleştirme*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Sarı, H. & İlik, Ş. Ş. (2018). Öğretmenler için bireyselleştirilmiş eğitim programı yeterlik ölçeği (ÖBEPYÖ): Ölçek Geliştirme Çalışması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 19(2), 1467-1483.

San, İ. (1996). Yaratıcılığı geliştiren bir yöntem ve yaratıcı bireyi yetiştiren bir disiplin: Eğitsel yaratıcı drama. *Yeni Türkiye Dergisi*, 2(7), 148-160.

Sucuoğlu, B., Tevhide, K. (2006). *İlköğretimde Kaynaştırma Uygulamaları, yaklaşımlar, yöntemler, teknikler*. Morpa. İstanbul

Sucuoğlu, B. (2015). Türkiye’ de Kaynaştırma Uygulamaları: *Yayınlar/Araştırmalar. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(02).

Sucuoğlu, B. (2006). *Özel Gereksinimli Çocukların Özellikleri, İlköğretimde Kaynaştırma Uygulamaları*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Şahbaz, Ü. (2004). *Kaynaştırma Sınıflarına Devam Eden Zihin Engelli Öğrencilerin Sosyal Kabul Düzeylerinin Belirlenmesi*. XIII. Ulusal Özel Eğitim Kongresinde sunulan bildiri. Eskişehir.

Şahbaz, Ü. (2007). *Normal Öğrencilerin Kaynaştırma Sınıflarına Devam Eden Engelli Öğrenciler Hakkında Bilgilendirilmelerinin Engellilerin Sosyal Kabul Düzeylerine Etkisi*. Eurasian Journal of Educational Research. 26, 199-208.

Şahin, A. (2010). *Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Gören Öğrencilerin Sosyalleşme Sürecinde Karşılaştığı Sorunların Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Turhan, C. (2007). *Kaynaştırma Uygulaması Yapılan İlköğretim Okuluna Devam Eden Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüşleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

**Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Kabullerini Artırmaya Yönelik Sınıf Arkadaşlarına Sunulan
Yaratıcı Drama Yönteminin Etkililiğinin İncelenmesi, Prof. Dr. Hakan SARI, Arş. Gör. Emine Seçil
KARAMUKLU**

Tekin, E. (1994). The effects of exposure to information techniques on forth Grade children's social acceptance level of exceptionality. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi.

Türk, F., Buğa, A., Çekiç, A., &Hamamcı, Z. (2017). 'Bilişsel Davranışçı Yaklaşım Dayalı Grup Müdahalelerinin Çocuk ve Ergenlerin İşlevsel Olmayan Düşünceleri Üzerindeki Etkisi: Meta-Analiz Çalışması'. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*

Yaşaran, Ö. (2009). Normal gelişim gösteren öğrencilerin özel gereksinimli bireylerin sosyal kabullerini sağlamada kaynaştırmaya hazırlık etkinliklerinin etkisi. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tez

**Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Kabullerini Artırmaya Yönelik Sınıf Arkadaşlarına Sunulan
Yaratıcı Drama Yönteminin Etkililiğinin İncelenmesi, Prof. Dr. Hakan SARI, Arş. Gör. Emine Seçil
KARAMUKLU**

Creative Commons licensing terms

Authors will retain the copyright of their published articles agreeing that a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0) terms will be applied to their work. Under the terms of this license, no permission is required from the author(s) or publisher for members of the community to copy, distribute, transmit or adapt the article content, providing a proper, prominent and unambiguous attribution to the authors in a manner that makes clear that the materials are being reused under permission of a Creative Commons License. Views, opinions and conclusions expressed in this research article are views, opinions and conclusions of the author(s). Atlas Publication and Turkish Special Education Journal:International Research shall not be responsible or answerable for any loss, damage or liability caused in relation to/arising out of conflict of interests, copyright violations and inappropriate or inaccurate use of any kind content related or integrated on the research work. All the published works are meeting the Atlas Publishing requirements and can be freely accessed, shared, modified, distributed and used in educational, commercial and non- commercial purposes under a [Creative Commons Attribution 4.0 International License \(CC BY 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).